

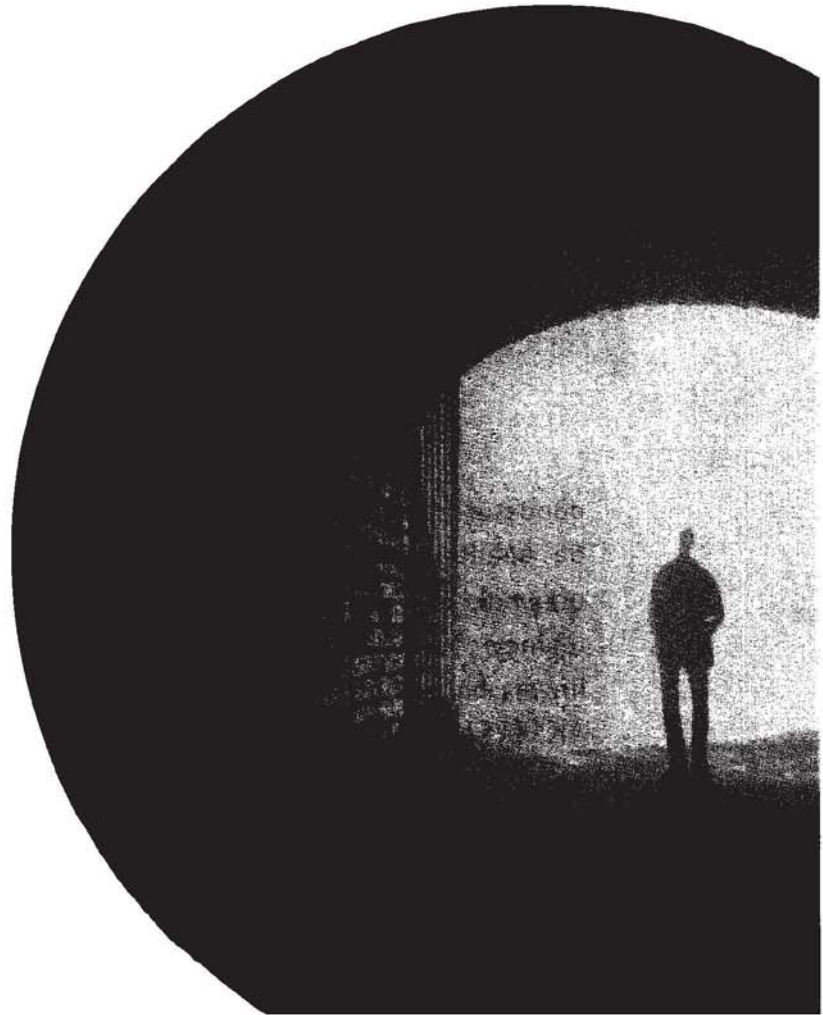
23 Temmuz SONRASI

TAHA ÖZHAN

Dr., SETA Ekonomi Koordinatörü

A dalet ve Kalkınma Partisi beklendiği üzere seçimleri açık ara kazandı. 23 Temmuz, son beş yıldan farklı olarak, Türkiye'nin birçok konuda imtihandan geçeceği bir süreci de başlatmış bulunuyor. AK Parti küresel ile yerli oligarşi arasında, CHP kendi kısır siyasal patinaj dünyasında, MHP ise bir kez daha başka hesapların aparatı olup-olmama dilemması içerisinde 23 Temmuz imtihanına giriyorlar. Türkiye'yi 23 Temmuz sonrasında iki yakıcı sorun bekliyor: Dış (ve iç) siyasetin Kuzey Irak başlığı altına sıkışacak sorunlarla kilitlenmesi ve ekonomik istikrarın bundan sonrası için kendisine bir yön tayin etmesi.

Seçim sonuçlarının "yeni bir dönem" şeklinde okuyanların ağırlıkta olduğunu görüyoruz. AKP'nin ikinci dönem iktidarının son altı ayda yaşanan gelişmelerle beraber dü-

şününce zımnî bir "millî" normalleşmenin yaşandığını söylememiz mümkündür. Mezkur normalleşmenin içini doldurmak, AKP'nin 22 Temmuz sonrası vereceği imtihanın ismi olacaktır. 27 Nisan süreciyle başlayan ve ikinci dönem AKP iktidarını şüpheyeye yer bırakmayacak şekilde teminat altına alan trajî-komik muhtıra girişimi, cumhurbaşkanlığı seçimlerini akbudun-karabudun Türk makasına sokan sınıfsal refleksler iç çelişkileriyle beraber Türkiye'ye imkânlar ve riskler sunan bir siyasal ortam hazırladı. AKP karşıtı güçlerin bir blok halinde gözükmeye bile kaybetmelerini temin etmeye kâfi geldi. Sonuçta elli yıl öncesinin manzaralarını hatırlatan bir seçim sonucuyla AKP zafere ulaştı. Mezkur zaferin kumdan bir kale olarak kalıp kalmaması AKP'nin bir vizyon, iddia ve davası olup olmamasıyla alakalı. İslamcılık-Muhafazakârlık-Toplumsal Merkez düzleminde eğri-ilen veya yönelen AK Parti, sadece kendisini

27 Nisan süreciyle başlayan ve ikinci dönem AKP iktidarını şüpheyeye yer bırakmayacak şekilde teminat altına alan trajî-komik muhtıra girişimi, cumhurbaşkanlığı seçimlerini akbudun-karabudun Türk makasına sokan sınıfsal refleksler iç çelişkileriyle beraber Türkiye'ye imkânlar ve riskler sunan bir siyasal ortam hazırladı.

dönüştürmüyor yaşanan "normalleşmeyi" de şekillendiriyor. "Toplumsal merkeze" ulaşmak için yaşanan dönüşüm, normalleşmeyi "millî" çıpasından bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde uzaklaştırmadığı sürece AK Partinin kazandığı desteği yapısal bir siyasal damara tevdi etmesine, kumdan kale olma tehlikesinden uzaklaşmasına yardımcı olacaktır. Aksi bir istikamet ise salt alter-

natifsizliğin adresi olmanın mümkün kıldığı bir güç haline dönüşmek olacaktır.

Yeni dönemde CHP, cumhurbaşkanlığı süreciyle başlayan yalnızlaşma pozisyonunu derinleştirerek var olmaya çalışacaktır. 27 Nisan öncesinde başlayan mitinglerde inşa edilmeye başlayan bu pozisyon da "millî normalleşmenin" bir parçası olmaya matuttur. Yeni sosyolojinin dönüşümü karşısında durarak direnmek yerine, sahayı terk ederek mevzi inşa etme çabası mitinglerin ana mesajı olan "bizi yok sayamazsınız" olgusunu güçlendirerek CHP'yi zayıflatacaktır. Mezkur zayıflama, normalleşmeye katkı sunmak isteyen siyaset güçlerine daha fazla koz sağlayabilir. Tam da bu sebepten dolayı MHP de facto ana muhalefet haline gelmesi kuvvetle muhtemeldir. CHP'nin bu stratejisi kendi iç dengeleri ve siyaset tahayyülünün sınırları açısından oldukça tartılıdır. CHP yönetimi gerek mitingler gerekse de 27 Nisan süreciyle başlayan son dört aylık dönemde, siyasi manevra kabiliyetlerini azami seviyede kullanarak kendileri açısından oldukça başarılı bir sonuç elde ettiler. AK Parti, MHP'nin de facto girdiği pozisyonu desteklerken, CHP'nin panik-atac çıkışlarını idare etmeyi başarabilirse, CHP tandanslı ideolojik gerilimleri sakinleştirecek bir gücü elinde toplayabilir. CHP laiklik meselesinde milletin kendisiyle kavgaya etmediğini gördüğü noktada, kendi yakıtı ateşi söndürme derdine düşecektir.

AK Parti Türkiye'nin her tarafında ciddi anlamda oy toplayabilen tek parti olmanın avantajını bu dönemde kullanması da "normalleşmenin" hem yapısal hale gelmesine hem de "millî" olmasına katkı sağlayacaktır. Siyaset dışı odaklar bu gerçeği gördüklerinden dolayı, AKP ile olan ilişkilerini daha farklı tanzim yoluna gidebilirler. Bu yeni düzenin AKP açısından hem avantajları

hem de riskleri bulunmaktadır. Doğuda yaşadığı oy kaybıyla "Kürtlerin CHP'si" pozisyonuna hem söylem hem de siyaset dışı odakların gölgesinden kurtulamayarak iyiden iyiye oturan DTP, AK Partinin Doğuda yükselişini tedirginlikle izlemektedir. Mezkur oy artışı, TSK tarafından ise oldukça olumlu bir gelişme olarak okundu. Sözün özü, 22 Temmuz ile birlikte AK parti'yi Türkiye siyasetinde sıkıştırmanın anlamı, Türkiye'yi sıkıştırmak haline dönüştü. Çünkü seçim sonuçları yalnızca bir tane Türkiye partisinin ayakta kaldığını gösterdi. CHP ve MHP, DTP'den birbirlerinden çok da farklı olmayan bir şekilde bölgesel partiler haline dönüştüler. Türkiye'de siyasi katılımın ortalamasını bünyesinde toplayan AKP bu siyasi sermayeyi mümkün olan azami titizlikle harcamak zorundadır. Kendisinden beklenen dikkati ve özeni göstermesi ise kumdan kale olmak kolaycılığından uzak duracak bir dava ve dert sahibi olmasıyla mümkündür. Bu ise "önümüzdeki dönemde kişi başına milli gelir 10,000 dolar olacak" hedefinde kendisini tezahür cari yaklaşımları aşmasıyla mümkündür. Gelecek vizyonunu 5-6 yıl sonraki kişi başı GSMH parantezine almak yerine, mesela, "Balkanları kaybedişimizin 100. yılında nasıl bir Türkiye?" endişesi ve suali çok daha sahici ve bu topraklara anlam ve derinlik katan bir vizyon olabilir. Aksi takdirde, normalleşmenin milli tabiatının flu hale geldiği bir süreç içerisinde, kişi başına 10-12 bin dolar gelirli küresel kapitalizmin sıradan bir limanı da olabiliriz. Başka bir deyişle, Türkiye küresel bir aktör, bölgesel bir güç olma hedefini, salt Güney Kore olmak parantezinden kurtardığı sürece milli normalleşmesini hitama erdirebilecektir. Türkiye yeni döneme sırtındaki siyasal ve ekonomik yükler; geleceğindeki risklerle beraber giriyor. Sorunlar iki

ana eksen etrafında toplanacak: Irak kaynaklı sorunlarla iç içe girmiş Kürt meselesi ve emek piyasasının dönüşümüne odaklı ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği.

Yeni dönem: Sorunlar ve İmkânlar

AK Parti geçmiş dönemden birçok milletvekili listesi dışı bırakarak yeni bir yüzle meclise geldi. Özellikle Irak işgali sırasında yaşanan gelgitlerden hayırlı bir adım atarak kurtulan iktidar, yeni dönemde de birinci gündem maddesi olarak Irak sorunsalı altında şekillenen meselelerle uğraşmak zorunda kalacak. Irak işgalinin içerisinde Ku-

Türkiye yeni döneme sırtındaki siyasal ve ekonomik yükler; geleceğindeki risklerle beraber giriyor. Sorunlar iki ana eksen etrafında toplanacak: Irak kaynaklı sorunlarla iç içe girmiş Kürt meselesi ve emek piyasasının dönüşümüne odaklı ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği.

zey Irak, Kuzey Irak içerisinde ise Kürt sorunu, Kürt meselesi içerisinde PKK sorunu Türkiye'nin gündemine oturacak. AK Parti iç içe girmiş bu sorunları meclisteki diğer partilerin de katkı sağlayacakları bir devlet politikası potasına sokabildiği ölçüde başarılı olacaktır. Uzlaşmaya fetişist bir anlam yüklediği bu günlerde, Türkiye'nin öncelikle bu meseleler etrafında asgari devlet siyaseti diyebileceğimiz bir noktada akli selime yönelmesi gerekmektedir. "Kürtleri Kuzey Irak'a tehcir edip, Türkmenleri Türkiye'ye getirmeyi" dillendirenlerden; "Türkiye'nin federatif bir yapıya geçmesi gerektiğini savunan" isimlerin beraberce bulunacağı meclis çatısı altında, AK Parti ağır bir sorumluluk altına girmek zorunda kalacaktır. Böylesine ağır bir yükün altında ezilmek, aşırı uçların arasında sıkışmamak için

en makul yol Türk dış politikasında kurumsal bir insicamın yakalanmasından geçmektedir.

Uyum ve istikrarlı bir çizgi, maalesef, devlet aklını ve siyasetini her seferinde lağveden sil-baştan politikalarıyla mümkün olmuyor.

Kuzey Irak (ve Türkmenler) konusunda oluşturulacak kapsayıcı, tutarlı ve ileri görüşlü bir yaklaşım hem Kürt meselesi hem de PKK terörü hususunda Türkiye'ye kalıcı ve netice alıcı adımlar atmasının alanını da açacaktır.

Cumhuriyetin milletleşme sürecinde yaşanan aksaklıklarla baş edilememesiyle kurumsal uyumu, psikolojik eşikler ve tehditler arasına sıkışan yönsüzlük ile istikrarı yakalamak kolay olmuyor. Kurumsal mutabakatın ve istikrarlı çizginin olmadığı bir dış politika vizyonu ise sadece uluslararası açılımlarını nesh etmekle kalmıyor, ülkemizin dünya sisteminde ve bölgemizde karar alıcı aktör olmasının da önüne geçiyor. Avrasya ve Ortadoğu'da "Amerikan hegemonyasından yeni güçler dengesine" geçildiği günlerde, Türkiye'nin "merkez ülke" olup olmama konusunda karar vermesi gerekiyor. Birçoklarının Amerika'nın Irak'ı işgalıyla beraber varlığını fark ettiği Kuzey Irak, Türkiye'nin önümüzdeki yıllardaki jeopolitiğinin ana hatlarını en keskin şekilde çizmeye adaydır. Türkiye ya Kuzey Irak üzerinden çapını küçülten, derinliğini sığlaştıran asrı aşkın yüklerinden kurtulacak ya da Amerikan işgalinin yüzyıllar sonra yeniden açtığı "kimlik defterinin" tozlu sayfaları arasında sosyolojik ve siyasal patinajlara düşecek.

Kuzey Irak (ve Türkmenler) konusunda oluşturulacak kapsayıcı, tutarlı ve ileri görüşlü bir yaklaşım hem Kürt meselesi hem

de PKK terörü hususunda Türkiye'ye kalıcı ve netice alıcı adımlar atmasının alanını da açacaktır. Bu noktalarda atılacak her adıma meclisteki bütün partilerin katkı sunmalarının önü açılmalıdır. Aksi takdirde, dış politikanın iç politikayı, iç politikanın da dış politikayı nesh ettiği bir kısır döngüden çıkmak mümkün olmayacaktır. Burada, AK Partinin elini zayıflatan husus, partisinin Kürt kökenli milletvekillerinin, Kürt sorununu taşıyacak birikimlerinin yeterliliği sorunsalı. DTP ile "Kürtçülük", MHP ile "Ulusalçılık" yarışına girmeksizin, vatan ortak paydasında "tabii bir Kürtlük" inşa edilmesine yardımcı olacak, Kürt meselesinin dinamiklerine hem tarihsel hem de sosyolojik olarak hakim isimler mecliste yeterince bulunmuyor. "Kimlik siyaseti, gayri-milli ulusalçılık ve AB'cilik" üçgenine sıkışacak her tartışma, bütün tarafları, en fazla da Türkiye'yi zayıflatacaktır. İstiklal marşımızda, hiçbir ırkı ismen zikretmeden kucaklayan vatansever ve özgürlükçü dile bu dönem her zamandan daha fazla ihtiyacımız var. Bu yakıcı gerçeği görebilen AK Parti, çatışma unsurlarını yatıştıran, sorunları yönetebilen bir siyasetin inisiyatifini eline alabilir.

Ekonomik Yönsüzlük

1970'ten beri her sene en az bir yükselen ekonominin kriz, bir tanesinin de durgunluk yaşadığını unutmamak lazım. Bu ülkelerden Türkiye'nin, maalesef, kırılganlığını koruduğunu söylemek gerekir. Yeni küresel dengenin yükselen ekonomiler için olumsuz işaretlerine bakacak olursak şöyle bir tablo ortaya çıkıyor: Sermaye piyasaları finansal krizlere açık durumda, gelir dağılımındaki adaletsizlikler devam ediyor, sektörel tercihler kendi dinamiklerinden kaynaklanmıyor ve belki de en önemlisi ihracatta sorunlar yaşanması korkusu önemini koruyor. İhracat sorunlarından kastımız, en

geniş anlamıyla dış talepte oluşacak bir küçülme ve fiyatlarda yaşanacak dalgalanmalardır. Bunun ise en doğal adresi Amerika ve Çin ekonomilerinin talep trendinde yaşanabilecek değişimlerdir. Bu türden risklerin her zaman mevcut olduğu 1970'ten beri değişmeyen kriz ve durgunluk döngüsü nedeniyle yeterince tecrübe edilmiştir.

Salt üretim ve büyüme verilerini istikrarlı bir düzeyde tutmak, yükselen ekonomileri benzer bir kriz dalgasına kapılmaktan alıkoymayacaktır. Asıl olan, üretimin sacayaklarını oluşturan bütün etkenlerin bir insicam içerisinde büyümeleridir. Buradaki insicam ise ancak sermaye ve emek dinamiklerinin uyumuyla mümkündür. Türkiye bu dengesizliğin yaşandığı örneklerin başında geliyor. Son dört yıl boyunca büyüme hızıyla istihdam arasında, en önemlisi de kalifiye istihdam büyümesi arasında bir simetri bulunmuyor. Ekonomik yönsüzlüğünün ve sektörel tercihlerini planlayamamasının bedelini uzun vadede ağır ödemek istemiyorsa; Türkiye'nin insan sermayesine yatırım yapmaktan başka çıkar yolu yoktur. Özellikle önümüzdeki yıllarda tarım sektöründe kopmaya devam edecek olan kitlenin istihdamı başta olmak üzere, işgücü piyasasına girenlerin "mesleksiz iş arama" kıskacından çıkarılması en öncelikli sorun olmaya devam ediyor. Türkiye, çok açık bir şekilde söylemek gerekirse, eğitim kalitesinde yaşanan sorunları çözemezse, insan sermayesindeki mesleki yeterlilik sorununu gideremezse, kalkınma odaklı istikrarlı bir büyümeyi devam ettirmesi mümkün gözükmemektedir. Bu ise ekonominin mali dinamiklerini yönetilebilir bir düzeye çekmiş olan Türkiye ekonomisinin, iki kriz ardından harcadığı emekleri orta vadede heba etmesi anlamına gelecektir. AR-GE payının, %2'yi yakalaması, meslek edindiren yüksek

"Sektörel stratejik tercihlerin kalifiye insan sermayesiyle uyumlu yapıldığı bir büyüme modeli" Türkiye'nin ekonomik yönsüzlüğünü aşmada anahtar rolü üslenecektir.

eğitimin hayata geçmesi ana hedef olmak zorundadır. "Sektörel stratejik tercihlerin kalifiye insan sermayesiyle uyumlu yapıldığı bir büyüme modeli" Türkiye'nin ekonomik yönsüzlüğünü aşmada anahtar rolü üslenecektir. Ancak stratejik bir yaklaşım ile ihracat odaklı ekonominin önce normalleşmesi (ithalata bağımlılığının azalması) ardından da finans kapital odaklı yol haritasının ağırlığının azalması sağlanacaktır. AK Parti, yeni dönemde, iç siyaset gerilimleri karşısında Türkiye'nin ortak aklı, ekonominin sıkıntıları karşısında da Türkiye'nin tüm üretim faktörlerine yön ve şekil veren irade olabildiği sürece başarının adresi olmaya devam edecektir. ■